Güneş Batsa da Oruca Devam Etmek

Suâl: Güneş battıktan sonra oruç niyetiyle yemek içmekten geri durmakla oruç sevabı alınır mı? Bir de Ramazan-ı Şerif ayı için ramazan geldi, ramazan gitti, ramazanı tuttum gibi ifadelerin kullanılması doğrumudur?

Cevap: Kişinin, yemek-içmek, nikâh ve konuşmaktan kendisini alıkoymak manasında olan[11] "***savm***", oruç kelimesinin Arapçasıdır.

"***Savm***" terimi Şer'i Şerifin ıstılahında; fecrin doğumundan güneşin batımına kadar olan zaman diliminde, niyet etme liyakati olan kişinin, niyetiyle beraber orucu bozan şeylerden hakikaten veya hükmen kendisini alıkoymak manasında kullanılmıştır.

Orucun mahalli beyazu'n-nahardır. Bu ise; imsak diye tabir edilen ikinci fecrin doğumundan güneşin batımına kadar olan vakittir. Bu vaktin haricinde tutulan oruç sahih değildir.

Allah Teâlâ Hazretleri şöyle buyuruyor:

أُحِلَّ لَكُمْ لَيْلَةَ الصِّيَامِ الرَّفَثُ إِلَى نِسَآئِكُمْ هُنَّ لِبَاسٌ لَّكُمْ وَأَنتُمْ لِبَاسٌ لَّهُنَّ عَلِمَ اللّهُ أَنَّكُمْ كُنتُمْ تَخْتانُونَ أَنفُسَكُمْ فَتَابَ عَلَيْكُمْ وَعَفَا عَنكُمْ فَالآنَ بَاشِرُوهُنَّ وَابْتَغُوا مَا كَتَبَ اللّهُ لَكُمْ وَكُلُوا وَاشْرَبُوا حَتَّى يَتَبَيَّنَ لَكُمُ الْخَيْطِ الأَبْيَضُ مِنَ الْخَيْطِ الأَسْوَدِ مِنَ الْفَجْرِ ثُمَّ أَتِمُّوا الصِّيَامَ إِلَى اللَّيْلِ…

"Oruç gecesinde kadınlarınıza yaklaşmak size helâl kılındı. Onlar, size örtüdürler, siz de onlara örtüsünüz. Allah, (Ramazan gecelerinde hanımlarınıza yaklaşarak)**kendinize zulmetmekte olduğunuzu bildi de tövbenizi kabul edip sizi affetti. Artık eşlerinize yaklaşın ve Allah'ın sizin için yazıp takdir etmiş olduğu şeyi arayın. Ve sizler için fecrin beyaz ipliği siyah ipliğinden tebeyyün edinceye kadar yiyiniz ve içiniz.** (Şafağın aydınlığı gecenin karanlığından ayırt edilinceye kadar yiyin, için.) **Sonra da akşama kadar orucu tam tutun…"**[12]

Ayet-i Kerimeden de anlaşıldığı üzere Allah Teâlâ Hazretleri; fecrin doğumuna kadar yemeyi-içmeyi, cinsi münasebeti mubah kılmış, fecrin doğumundan geceye kadar olan bölümde ise oruç tutmayı emretmiştir. Buda gecenin iftar, gündüzün ise oruç için tayin edildiğini göstermektedir. Yani orucun mahalli gündüzdür gece değildir.

Ayette orucun başlangıç ve bitiş vakti, mecazî bir anlatımla ifade edilmiştir. Şöyle ki: **Fecrin beyaz ipliği siyah ipliğinden ayırt edilecek hale gelinceye kadar yiyiniz ve içiniz…**

El-Müslim'nin rivayetine göre Peygamber Efendimiz(Sallallahu Aleyhi ve Sellem)şöyle buyurmuştur:

عَنْ عَدِيِّ بْنِ حَاتِمٍ رضي الله عنه قَالَ لَمَّا نَزَلَتْ (حَتَّى يَتَبَيَّنَ لَكُمُ الْخَيْطُ الأَبْيَضُ مِنَ الْخَيْطِ الأَسْوَدِ مِنَ الْفَجْرِ) قَالَ لَهُ عَدِيُّ بْنُ حَاتِمٍ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنِّى أَجْعَلُ تَحْتَ وِسَادَتِي عِقَالَيْنِ عِقَالاً أَبْيَضَ وَعِقَالاً أَسْوَدَ أَعْرِفُ اللَّيْلَ مِنَ

النَّهَارِ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم «إِنَّ وِسَادَتَكَ لَعَرِيضٌ إِنَّمَا هُوَ سَوَادُ اللَّيْلِ وَبَيَاضُ النَّهَارِ

Rivayet edildiğine göre **“Fecrin beyaz ipliği siyah ipliğinden ayırt edilecek hale gelinceye kadar…”** Ayet-i Kerimesi gelince; Adiyyi b. Hatim (Allah ondan razı olsun), Peygamber Efendimiz(Sallallahu Aleyhi ve Sellem)’e şöyle dedi: Ey Allah’ın Resulü ben yastığımın altına siyah ve beyaz iki ip koyuyorum. Geceyi gündüzden o ipleri birbirinden ayırt etmekle anlıyorum. Bunun üzerine Peygamber Efendimiz(Sallallahu Aleyhi ve Sellem): **Senin ensen kalınmış yani safsın.**[3] **Ayet-i Kerimede geçen siyah ve beyaz ip, gecenin karanlığı ile gündüzün aydınlığıdır**buyurmuştur.[4]

El-Kâsânî (ö.587) ***Bedâyiu’s-Sanâyi*** isimli eserinde bu konuyla alakalı şunları nakletmektedir: Orucun meşru olmasının hikmetlerinden bir tanesi de; Allah Teâlâ Hazretlerinin verdiği nimetlerin kadrini anlamaya ve bu vesileyle kişinin şükretmeye sevk edilmesidir. Nimetlerin kadrini anlamak ise ancak beden üzerine ağır gelen, nefsin arzularına ve âdete muhalif olan fiiller ile olur. Kişinin kendisini yemek-içmek ve cinsi münasebetten uyku zamanı olan geceleyin alı koymasıyla nimetlerin kıymeti bilinemez. Bunun için aklen de anlaşılmaktadır ki gece, oruç mahalli değildir.[5]

İkinci suâlin cevabına gelince;bir Hadis-i Şerifte Peygamber Efendimiz (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurmaktadır:

عن ابن عمر أن رسول الله صلى الله عليه و سلم ذكر رمضان فقال: لا تصوموا حتى تروا الهلال ولا تفطروا حتى تروه…

İbn Ömer’den rivayete göre Peygamber Efendimiz (Sallallahu Aleyhi ve Sellem)ramazandan bahsetti ve şöyle buyurdu: **Hilali görmedikçe oruç tutmayın, hilali görmedikçe iftar etmeyin…**[6]

İmam Muhammed (Allah ona rahmet etsin)‘in ***Muvattâ*** rivayetine, **“*et-Ta’liku’l-Mümecced ala Muvatta Mâlik bi rivayet-i Muhammed*”** isimli bir şerh yazan Abdulhayy el-Leknevî yukarıdaki rivayetin şerhinde özetle şunları nakletmiştir: Hadis-i Şerifte geçen “**ramazandan bahsetti**” sözü, “ay” eki getirilmeden sadece ramazan denilmesinin caiz olduğunu ima etmektedir. Kadı İyaz da bu görüşün sahih olduğunu söylemiştir.

İmam Malik (Allah onlara rahmet etsin)’in ashabı ise bu görüşün doğru olmadığını söylemiş ve şu Hadis-i Şerifi bu söylemlerine gerekçeyapmışlardır:

عَنْ أَبِى هُرَيْرَةَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم: لاَ تَقُولُوا رَمَضَانَ فَإِنَّ رَمَضَانَ اسْمٌ مِنْ أَسْمَاءِ اللَّهِ، وَلَكِنْ قُولُوا شَهْرُ رَمَضَانَ

Ebu Hureyre (Allah ondan razı olsun), Peygamber Efendimiz (Sallallahu Aleyhi ve Sellem)’in şöyle dediğini rivayet etmiştir: **Ramazan demeyin. Zira ramazan, Allah’ın isimlerinden bir isimdir. Ramazan ayı deyin.**[7]

Bu hadis-i Şerifi İbn Adiy rivayet etmiş ve zayıf olduğunu söylemiştir.

El-Bakilanî bu meseleyi ikiye ayırmıştır: Şayet “ramazanı tuttum” ifadesinde olduğu gibi aya döndüren bir karine varsa bu şekildeki bir kullanım caiz olur. Yok, eğer “ramazan geldi,

ramazan girdi” ifadelerinde olduğu gibi aya döndüren bir karine yoksa ay ifadesini kullanmadan sadece ramazan demek caiz olmaz. Şafii âlimlerinin birçoğu da konuyu bu şekilde ikiye ayırmışlardır.

İmam en-Nevevî her iki görüşün de fasit olduğunu söylemiş ve sözlerine şu şekilde devam etmiştir: Şer’i Şeriften bir nehyi gelmedikçe böyle bir yasaklılık sabit olmaz. Bu konuda Şer’i Şeriften bir yasaklılık gelmemiştir. Ramazan, Allah Teâlâ hazretlerinin isimlerinden bir isimdir görüşü sahih değildir. Zira bu konu hakkında gelen eser zayıftır. Allah Teâlâ hazretlerinin isimleri tevkifidir. Sahih bir delil olmadan böyle bir kullanım caiz olmaz. Velev ki ramazan ismi Allah’ın isimlerinden olduğu sabit olmuş olsa da bu şekilde kullanımdan dolayı herhangi bir kerahet lazım gelmez.[8] Zira insanların bu şekildeki kullanımları Allah Teâlâ’yı kastetmek için değildir.

Bütün bunlara rağmen “ramazan-ı şerif ayı geldi” gibi tazimi ifade eden sığalar kullanılması daha edebî olsa gerek.

Fatih KALENDER

---

[1]Lisanu’l-Arap, savm maddesi

[2]El-Bakara suresi/187

[3]Hadis-i Şerifte geçen وِسَادَتَكَ لَعَرِيضٌ kelimesi yastığın geniştir, manasındadır. Bu Araplarda bir deyim olarak kullanılmaktadır. Yastığının genişliliği ensenin kalınlığına delalet etmektedir. Ense kalınlılığı ise saflıktan kinayedir.

[4]El-Müslim; Kitap: es-Siyam Bab: enne’d-duhule fi’s-savm…

[5]*Alâuddin Ebû Bekr el-Kâsânî*, Bedâyiu’s-Sanâyi fî Tertibi’ş-Şerâi’ c:2 s:554

[6]Muvattâ Mâlik bi rivayet-i Muhammed b. El-Hasen hadis no: 345

[7]El-Beyhakî, Es-Sünenu’l-Kübrâ Kitap: es-Savm bap: Ma ruviye fi kerahiyye..

[8]Abdulhayy el-Leknevî, et-Ta’liku’l-Mümecced ala Muvatta Mâlik bi rivayet-i Muhammed c:2 s:167